

ונצואלה בסימו שאלה

י. סלומון

קבוצת סטודנטים הניפה שלטי מחאה והתגודדה ברחוב הראשי בקראקס, ונצואלה. קריאות וצעקות, פצצות גז מרמיע ושוטרים עוטי מגן מילאו את האזור. בבית מעל לבש הרב ד' את חליפתו והתכונן לצאת. ההפגנה רוויה הועם וקולות ההמון לא הניאו אותו. זמן התפילה הלך וקרב, והוא לא התכונן להחמיץ תפילה במניין. נכנס לרכב בהחלטיות, התניע ויצא אל הכביש. אך לא. הכביש נחסם על ידי השוטרים, והרכב נעצר עד מהרה לצד המפגינים הזועמים. ללא היסוס, יצא הרב ד' ממכוניתו וניגש אל השוטרים. "אני ממחר עכשיו לתפילה", הודיע להם בארשת בוטחת, וקולו הגיע גם לאוזני המפגינים. "עלי לנסוע כאן בכביש לבית הכנסת שלנו!" בשתיקה של כבוד סטו המפגינים ממרכז הכביש, השוטרים פתחו את המחסום, והרב ד' הודה להם ברוגע, חזר לרכבו, שילב הילוכים ונסע במורד הרחוב היישר אל בית הכנסת של הקהילה החרדית בוונצואלה.

מהומות ברחובות

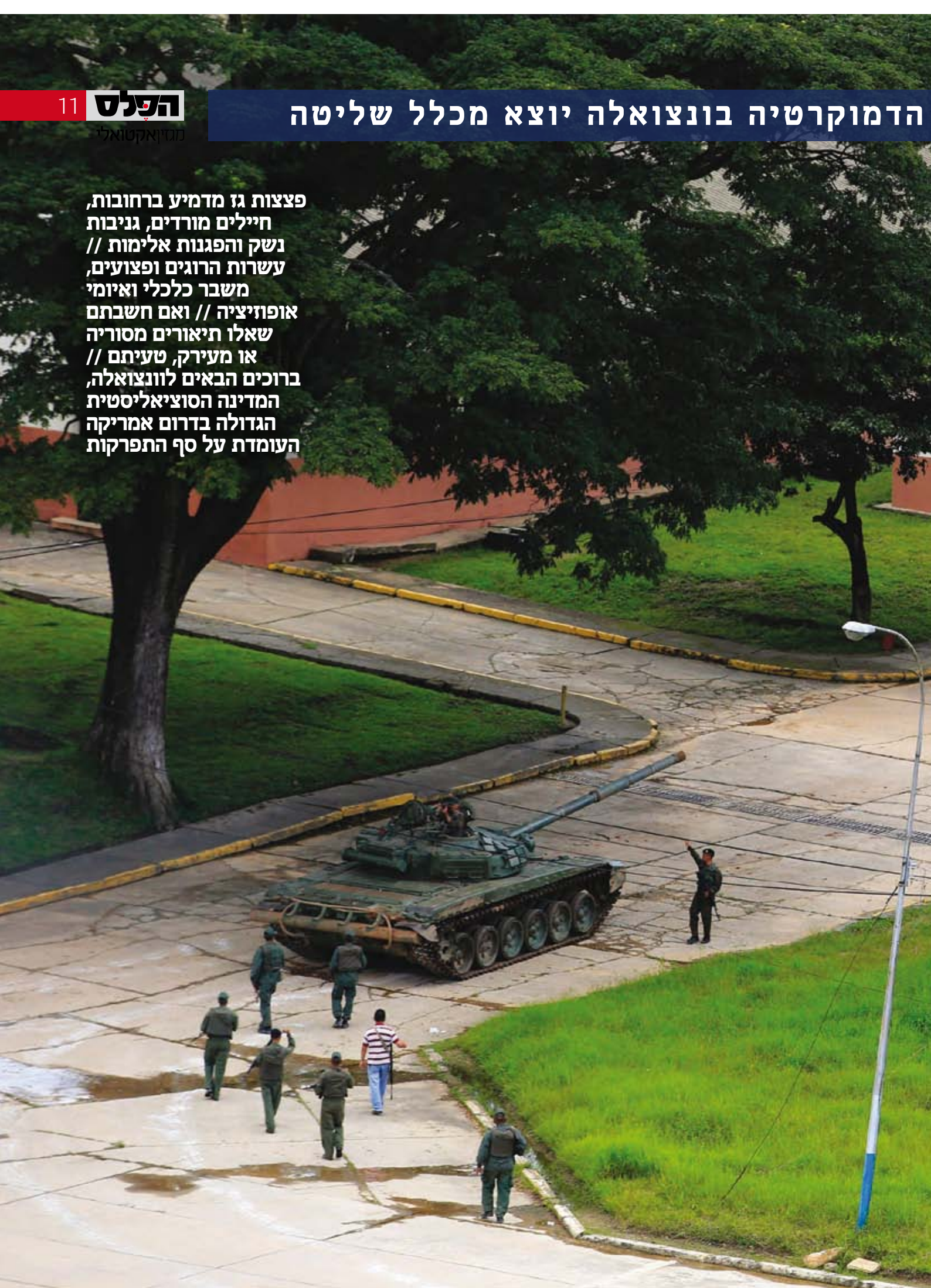
סיפורו של הרב ד' נשמע מפליא למדי, על רק המהומות האלימות המתרחשות בוונצואלה. בחודשים האחרונים סוערות הרוחות במדינה הדרום אמריקנית. מתנגדי הנשיא ניקולאס מדורו טוענים, כי הבחירות לממשלה שנערכו לפני כשנה - מזויפות, ומתקוממים נגד שלטונו הדיקטטורי. המצב הכלכלי במדינה הולך ומידרדר, ותורם סיבות נוספות למפגינים. מדורו - יורשו הלא פופולארי של הוגו צ'אבס - מתעלם מהטענות הקשות כלפיו וממשיך בשלו. הוא פיזר את הפרלמנט, הודיע על משאל עם לבחירות לאסיפה מכוננת חדשה, והכול באצטלה דמוקרטית. מתנגדיו החרימו את משאל העם, וחברי האסיפה החדשה נבחרו כולם לפי ממד הנאמנות שלהם לנשיא. פעולתם הראשונה הייתה להדיח את התובעת הכללית, זו שדרשה את חקירת הבחירות, ובמקומה מונה אחד מתומכי הנשיא לתובע. בכוחה של האסיפה המכוננת המחליפה את הפרלמנט לשנות את החוקה, ותושבי וונצואלה חרדים לאופי מדינתם. סטודנטים יוצאים מדי יום להפגנות רעשניות, החיילים והשוטרים מדכאים אותם ביד קשה, ובתחילת השבוע הצטרפו גם קבוצת חיילים מורדים להמונות וניסו לגנוב נשק מבסיס צבאי בעיר גוואנגואה. ניקולאס מפעיל את אנשיו ללא רחמים, ויריות, פצצות והרוגים, הפכו לחדשות שבועיות ברחבי המדינה ההרוסה. בכירים בממשלה טוענים, כי "זו מתקפת טרור אך המצב בשליטה".

סוציאליזם כושל

חואן ר', סטודנט פעיל בהפגנות הרחוב בקראקס, מגולל בפנינו את האירועים ומאשים את הממשל הסוציאליסטי בלי היסוס (לא לגמרי, הוא גם לא העז לחשוף את פרטיו המלאים): "הכול התחיל מאז עלה הוגו צ'אבס לשלטון. בהכטחות שווא כי יעזור לעניים, הוא הצליח להיבחר באופן דמוקרטי. היה אז פער גדול בין העשירים לעניים, וצ'אבס, כדמגוג אלוף, ניצל זאת לטובתו. הוא פעל בשיטה קומוניסטית קלוקלת, הלאים מפעלים ואדמות של אנשים פרטיים, הבטיח לשלם בעבור הנכסים וכמובן לא שילם מאומה, ובשיטתיות ובהתמדה הרס את הכלכלה במדינה. הוא טען שהוא עושה זאת לטובת השכבות החלשות, אך משום מה,

הדמוקרטיה בונצואלה יוצא מכלל שליטה

פצצות גז מדמיע ברחובות,
חיילים מורדים, גניבות
נשק והפגנות אלימות //
עשרות הרוגים ופצועים,
משבר כלכלי ואיומי
אופוזיציה //
ואם חשבתם
שאלו תיאורים מסוריה
או מעירק, טעיתם //
ברוכים הבאים לוונצואלה,
המדינה הסוציאליסטית
הגדולה בדרום אמריקה
העומדת על סף התפרקות

משנה חוקים, ממנה את אנשיו הנאמנים לחברי פרלמנט ועורך משאלי עם טופים לא אמינים. חברי האופוזיציה החרימו את הבחירות, המוטות מראש, לדעתם, וטוענים לזיופים קשים במהלך הבחירות.

עם כינונה של האסיפה המכוננת החדשה, מיהרו חברי הפרלמנט להורות על פיטוריה של התובעת הכללית, במהלך שקוף שנועד לשרת את האינטרסים של הנשיא, וקוממו עליהם עוד יותר את מתנגדיהם. הפגנות המוניות ודיכוי אלים היו הצעד הבא בשפל הוונצואלי, והשחיתות השלטונית עם הנפילה הכלכלית, בשילוב שאיפותיו הדיקטטוריות המוצהרות של הנשיא, הפכו למשבר מהותי.

בתגובה לצעדיו הדיקטטוריים של מדורו, הודיע איחוד המדינות של דרום אמריקה כי הוא מקפא את חברותה של וונצואלה באיגוד. צעד זה מגביר את הלחץ הכלכלי על המדינה, והוא לא היחיד.

ארצות הברית, שוונצואלה נחשבת מזמן כמדינה עוינת לה, הודיעה על סנקציות כלכליות נגדה, ובכך משפיעה על כל המרחב האזורי. היא גם הקפאה את חשבונות הבנק האמריקניים של הנשיא מדורו והגבילה מאוד את חופש הפעולה הכלכלי של וונצואלה.

ד"ר שי מסכם ואומר: "כך, בבידוד מדיני וכלכלי, עם כלכלה מרוסקת ודיכוי קשוח של כל גילוי אופוזיציוני, מתקשה וונצואלה להיחלץ מן השפל העמוק שבו היא שקועה, ומוסיפה ומידרדרת מדחי אל דחי. מה ילד יום במדינה המתפרקת? אף אחד אינו יודע."

קהילה בלב מהומה

"זעמם של ההמונים מופנה בעיקר כלפי ממשלתו של

להפגין ולהשמיע את מחאתנו בכל תוקף. לא נוותר על וונצואלה חופשית ודמוקרטית".

אחד מראשי המורדים, חואן קרלוס קגוואריפאנו, קצין לשעבר במשמר הלאומי, מסר לתקשורת את הודעתו הנחרצת. "אנחנו דורשים את הקמתה המידית של ממשלת מעבר", אמר כשלצידו כעשרה חיילים נוספים, חלק מקבוצת "חטיבה 41". "זאת לא הפיכה, אלא פעולה אזרחית וצבאית להשבת הסדר החוקתי. יותר מכך - זהו ניסיון להציל את המדינה מהרס מוחלט".

משבר נפט

ד"ר שאול שי, מנהל מחקר ואסטרטגיה במרכז הבינתחומי הרצליה, מבהיר את המצב המדיני השורר כעת בוונצואלה: "מה שקורה כעת בוונצואלה הוא שילוב של שחיתות שלטונית עם משבר נפט חריף. הנשיא הקודם של וונצואלה הוגו צ'אבס היה פופולארי מאוד, ובתחילת דרכו המדינה גם התפתחה היטב בזכות מקור ההכנסה העיקרי שלה - הנפט. מחירי הנפט עלו וכלכלת וונצואלה התייצבה וצמחה במהירות. אך בשנים האחרונות צנחו מחירי הנפט בכל העולם, ויצואניות הנפט העיקריות מתמודדות עם ירידה חדה בהכנסות הצפויות. משבר הנפט חבר לחילופי השלטון בוונצואלה, לאחר מותו של הוגו צ'אבס, וניקולאס מדורו קיבל כירושה מדינה כושלת עם אינפלציה קשה.

בשנה האחרונה סובלים התושבים מאינפלציה אדירה וממחסור מתמשך במצרכי מזון ותרופות, מאי ודאות כלכלית ומברירות משקיעים. אך הנשיא ממשיך בהתנהלות הסוציאליסטית-דיקטטורית שלו, ומנסה לקבע את שלטונו ולחזק את מנהיגותו הרעועה. הוא

התעשר צ'אבס עצמו בשנות שלטונו ברמות שלא ייאמנו, המפעלים כולם נסגרו ללא אפשרויות שיקום, והעניים, כמה מאכזב, נותרו עניים.

לפני כארבע שנים מת צ'אבס לאחר מחלה, ובמקומו עלה לשלטון ניקולאס מדורו. הוא ממשיך באותה שיטה סוציאליסטית דיקטטורית. אולם כעת כבר לא נותרו מפעלים להלאמה, אנשי העסקים מושכים ידיהם מהשקעות במדינה חסרת יציבות שכזו, ולמרות הכול, הנשיא מדורו מתכנן לחזק את שלטונו בכוח הזרוע ולהפוך אותנו לקובה שנייה. הוא משקך בבחירות, משקך במשאל העם, וטוען שאלו תוצאות דמוקרטיות אמינות... ממנה מקורבים משלו לתפקידי מפתח, ואת כל המתנגדים לו משליך לכלא. ולא רק זאת, בחסות הפרלמנט החדש מבקש מדורו לשנות את החוקה, ומדבר זה אנו חוששים".

הסייט הקובני

"מדורו מקורב אידיאולוגית לקובה", מפרט חואן מעט על תרחיש האמינים שמדריך את מנוחתם של הוונצואליים, "וכמו קודמו שהיה מיווד עם פידל קסטרו, גם הוא מדבר עליו בהערצה מפחידה. הוא רוצה להפוך למנהיג על ולהפוך את וונצואלה למדינה כמו קובה המסוגרת והמבודדת.

לא מזמן שוחחתי עם מכרים בקובה, שם כולם עניים ואומללים ומסכנים. הכול שייך לשלטון, אין יוצא ואין בא, אין חופש הדיבור ואין זכות הפרט. כל מי שהיה מסוגל, ברח משם לפני כחמישים שנה, ומאז אין בה אפשרות לחיים נורמליים. אנו כאן בוונצואלה לא מוכנים לשינוי זה של החוקה. כאן לא תהיה קובה שנייה! אך בינתיים הנשיא מתעלם מדרשות העם, ואנו מנסים

מקלה מאוד את ההתמודדות. כך לדוגמה, כל מי ששיג שמן מוכר גם לאנשי הקהילה, מי שמצליח לרכוש כמות סוכר - מוכר לכל בני הקהילה. לפני חודש נסענו לחתונה של קרובת משפחה בפנמה והבאנו משם מזוודה שלמה של תרופות לפי בקשותיהם של בני הקהילה. אנו מייבאים מוצרי מזון מחו"ל, ולמרות שהמחירים היקרים מכבידים עלינו מאוד, לפחות יש אוכל.

יש הפגנות סוערות בכל רחבי העיר, ובאזורים היוקרתיים בפרט. ולמרות זאת, גם המפגינים וגם כוחות המשטרה מאפשרים לנו, היהודים, להמשיך בשגרת החיים ככל שנוכל. המהומות מטבע הדברים יוצרות קשיים רבים. בשבוע האחרון ביקשנו להעביר אוכל לשבת עבור אחת מנשות הקהילה שהייתה בבית החולים, מרחק של שעה וחצי ממרכז הקהילה שלנו. כל העיר בערה בהפגנות, הדרך הייתה מסוכנת מאוד, ונדרשו מאמצים עליונים להשלים את המשימה. נאלצנו להשיג אופנוע שיצליח להשתחל בין הדרכים ובכבישים הפנויים."

תורה מגנה

"ברחמי ד'", מוסיפה ב' ל' בטון מעורר, "למרות המהומות, ההפגנות והמהפכות שמתעוררות כעת בוונצואלה בכל עוזן, אנו כאן בקהילה היהודית בקראקס לא סובלים מאנטישמיות. אנשי הקהילה צועדים בחוץ במראה יהודי בולט ללא כל חשש. זו השגחה פרטית מופלאה ולא מובנת כלל, אך אלו הן העובדות.

עם כל הבלגן השורר במדינה בחודשים האחרונים, מפתיחה עוד ב' ל', "בחסדי ד' לא נאלצנו לבטל אפילו יום אחד של תורה ותפילה! המניינים בבית הכנסת לא התבטלו, הלימודים במוסדות הקהילה המשיכו כסדרם, וזאת בזמן שברוב חלקי עיר הבירה הפסיקו סדרי החיים ובתי הספר הכלליים סגרו את שעריהם. אנשים מסתגרים בפחד באזורי העיר היוקרתיים, וחוששים לצאת מהבית בזמן המהומות. בשבוע שעבר זכינו לחגוג 42 סיומים ביישיבה הקטנה של הקהילה! אנו בטוחים שבזכות התורה יש לנו שמירה מיוחדת על הקהילה."

//

האחרים ויוקר המחיה. כן, למרות המצב הכלכלי הקשה ששורר עתה בוונצואלה, היא מוסיפה עובדה מפתיעה, "עדיין המחיה זולה יותר מאשר בארץ או בפנמה. השכירות, שגר הלימוד וכל צורכי החיים יקרים מאוד ולא כולם יכולים לעמוד בכך. רבים עוברים לפנמה או לציילה, שם השפה הספרדית לפחות מוכרת לנו, ורבים עוד יותר נשארים בקראקס ומחכים שהגל הקשה יעבור."

"המצב כעת בוונצואלה מורכב מאוד", אומרת גם ב. ל. תושבת קראקס. "כשהגענו לכאן לפני שלושים ושלוש שנה היו במקום מעל 35,000 יהודים. וונצואלה הייתה מדינה מבוססת, עשירה במחצבים ועתודות נפט עצומות. בעזרתו יתברך הוקמה כאן קהילה נפלאה שהתפתחה וגדלה כל העת, עם מוסדות תורניים לילדים, חז"ר, בית ספר וסמינר על טהרת הקדוש, ואפילו ישיבה קטנה מובחרת. כוגרי הישיבה שלנו נוסעים לארץ ישראל וממשיכים את דרכם כבני תורה מובהקים.

אך כעת, עם המשבר הכלכלי והמהומות הפוליטיות, עלתה האינפלציה חדות, ומוצרים בסיסיים חסרים בחנויות. מוצרי מזון עולים פי עשרה ועשרים או שכלל אין להשיגם בחנויות העיר. תרופות וחיסונים לילדים אין בנמצא, ורופא הילדים שלנו נאלץ לייבא את החיסונים מפנמה ולמכור אותם להורים במאה דולר ליחידה. כשנולד לאחד מאנשי הקהילה תינוק פג, היה להם קשה מאוד להשיג עבורו את התרופות הנחוצות. הם ביקשו עזרה מכל מי שנוסע לפנמה, שירכוש עבורם את התרופות, ועשו שמיניות באוויר כדי לדאוג לכל הנחוץ להתפתחותו התקינה.

בנוסף למצב הכלכלי ההולך ורע, מתקוממים האזרחים נגד מהלכי השלטון של הנשיא מדורו, וההפגנות האלימות מקשות עלינו עוד יותר. היהודים רבים מקרב תושבי וונצואלה עזבו את המדינה, וכיום נותרו אך כתשעת אלפים יהודים מכל אותם עשרות האלפים שחיו כאן לפני שנים. חוסר הוודאות גדול בכל הנוגע להמשך. העשירים ובעלי היכולת עזבו את המדינה, רבים מהיהודים שאינם שומרי תורה מיהרו להגר, אך דווקא בקרב חברי הקהילה שלנו רובם נשארו ומצפים להתייצבות המצב.

בני הקהילה מסייעים אחד לשני והשותפות הקהילתית

הנשיא מדורו, מסבירה לנו אחת מתושבות המדינה, אשר מטעמי ביטחון מעדיפה להישאר בעילום שם. בעקבות המצב הרעוע, הגירה היא מונוצואלה לפני כשלושה חודשים ועברה לפנמה, אך עדיין עוקבת בדריכות אחר המתרחש בארצה. "בחסדי ד'", ההפגנות אינן מופנות כלפי היהודים, ואיננו סובלים מאנטישמיות ברקע זה. רוב היהודים גם אינם מתערבים בהפגנות ובפוליטיקה, ומעדיפים לא ליטול חלק במהפכות המסוכנות. מי שיכול לעזוב את המדינה - יצא, ומי שלא - נשאר ושותק. אך אחד אינו רוצה להיזרק לכלא, והכי טוב לשתוק ולהתרכז בחיים הפרטיים."

אך כמו כל תושבי וונצואלה, גם היהודים סובלים מהקשיים הגוברים, ומתמודדים עם בעיות השעה. המצב הכלכלי בוונצואלה גרוע ביותר. לטענתם של חברי האופוזיציה, הנשיא מדורו משליט במדינה דיקטטורה קומוניסטית, ומתעלם כליל מהכלכלה הקורסת. למעשה, לפני שעלה הוגו צ'אבס לשלטון, החיים בוונצואלה היו נוחים מאוד, כך על פי דבריה של המראיינת. "היהודים חיו כאן בטוב ובנעימים, המחיה הייתה זולה, אפשרויות הפרנסה זמינות, המקומיים אוהדים את היהודים, מזג האוויר נוח. הקהילה היהודית התפתחה בצורה נפלאה, וכולנו היינו מרוצים". היא מעדיפה שלא להרחיב את הדיבור על ההמשך, ומדלגת אל ההווה הנתון במחלוקת מרה.

"עכשיו יוקר המחיה ממריא לגבהים, ומדפי החנויות ריקים מכל. כמעט אין מפעלים ברחבי המדינה, ומעט המוצרים שמצליחים בעלי החנויות להשיג נמכרים בסכומים מופקעים. אין סוכן, אין טיטולים, אין סוכר ואין שמן, ועבור כל פריט צריך להזיל הון בשוק השחור. עוזרת הבית שלי אמרה, שהיא כבר איננה משתמשת בטיטולים, אלא עברה לחיתולי בר, ממש כמו לפני עשרות שנים. היא אינה יכולה לשלם סכומים גבוהים כל כך בעבורם. ברחובות רואים את העניים המקומיים מסתובבים רעבים ליד פחי הזבל ומחפשים נואשות שאריות אוכל."

תמיכה קהילתית

"אצלנו בקהילה היהודית התמיכה ההדדית והחסד מצילים אותנו. יש קרן עזרה המחלקת אוכל ומוצרים לעניים שבינינו, וממילא אנו רגילים לייבא הרבה אוכל מהקהילה היהודית בפנמה. הכול נעשה יקר יותר ומסוכן יותר, אבל ברוך ד', יהודי הקהילה אינם מגיעים לפת לחם. בשבוע שעבר אחד מבני הקהילה ערך בר מצווה לבנו בבית הכנסת. הוא נסע לפני כן לפנמה, קנה שם גבינות ומוצרים בהכשר מהורד והצליח לערוך סעודת בר מצווה יפה ושמחה. אך זה לא קל, וחוסר הוודאות הכלכלית מקשה מאוד. בבעלותנו היה עסק לבגדים, ולאחר שהדולר עלה באינפלציה חסרת מעצורים נוכחנו לראות שאנו רק מפסידים. התושבים אינם יכול לקנות במחירים גבוהים, ובלתי בררה נאלצנו לסגור את העסק אחרי 25 שנים של פעילות מבורכת. ראינו שאין לנו אפשרות להתפרנס בוונצואלה, הכול רק הולך ומתייקר והחלטנו להגר. סגרנו את הבית, אפילו למכור לא יכולנו כי אין מי שיקנה, ועברנו לפנמה הסמוכה.

אם המצב בוונצואלה היה משתפר היינו שמחים לחזור. אבל אחרי הכול, טוב שהצלחנו לצאת בזמן. הוריי הגיעו לוונצואלה בזמן השואה, רק עם בגדיהם לעורם. אפילו נעליים לא היו להם. אנהנו ברוך ד' יצאנו מכאן עם מזוודות... וצריך להודות גם על כך. אחד מבני הקהילה נסע לפנמה, אך לא הסתגל למקום החדש והחליט לחזור לוונצואלה. בסך הכול, החיים בקהילה היהודית שלנו מגוננים מאוד, ורוב בני הקהילה מעדיפים להישאר ולקנות לטוב. אלו שעוזבים נמנים עם העשירים יותר, אשר מבקשים להציל את עסקיהם ולהמשיך לעבוד בחו"ל, או יהודים רחוקים שאינם נמנים עם הקהילה ומחפשים מקום רגוע ובטוח יותר לחיות בו.

מעט מיהודי וונצואלה עלו לארץ ישראל, אך רובם מתקשים להתמודד עם השפה השונה, הרגלי החיים